

Búcsúbeszéd dr. Ádám László sírjánál¹

Tisztelt Gyászolók, megtört szívű Család, nemzedékeken át széles körből verbuválódott munka- és pályatársak, tanítványok, barátok, ismerősök!

Fájdalomtól elszoruló szívvel állunk a pótolhatatlan férj, apa, nagyapa, testvér, a felejthetetlen kolléga, barát, az évtizedeken át geográfusokat képező tanár, nagy tudású, hatalmas tapasztalatú, elévülhetetlen érdemeket szerzett kutató tudós, ÁDÁM LÁSZLÓ tudományos tanácsadó, a földrajztudomány doktora sírjánál. Számos korábbi, hasonlóan fájdalmas végtisztességteljes kötelezettségeimnél is sokkal nehezebb mostani búcsúzásom, mert páratlanul hosszú időn, közel fél évszázadon át állt hozzám rendkívül közel az elhunyt; 20 éves korától egyetemi évfolyamtársamként, majd négy évtizeden át legközelebb kutató-társamként, munkatársamként, igaz barátomként.

Amikor most hivatalos megbízásuként is a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet, a Magyar Földrajzi Társaság, az MTA Földrajzi Tudományos Bizottsága, az ELTE földrajzi tanszékei és az egész magyar geográfus társadalom nevében veszek Tőle végső búcsút, először annak a kivételes tehetségű, magyarság- és elhivatottságtudattól fűtött, ám akkor éppen sorsüldözött, szülőföldjéről menekült székely fiúnak a kedves villan fel emlékezetemben, akivel 1947 őszén a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Földrajzi Intézetében, a Múzeum körúton megismerkedtem. A Székelykeresztúron 1927-ben született, középiskolai tanulmányait Székelyudvarhelyen végző, majd Brassóban 1947-ben érettségizett ÁDÁM LÁSZLÓ Erdélyből a zöldhatáron viszonylagos-veszélyes körülmények között éppen átmenekülve, egy kedves gyulai családnál átmeneti menedéketelve, egyúttal egész életére meghatározóan egy még gyermek kislányt, a későbbi boldog, hosszú házasságra örök társul választott, most megőzevgyült Feleségét megismerve–megszeretve, már jóval a tanévkezdés után érkezett Budapestre. Alkalmi, gyakran éjszakai fizikai munkával, egyetemi segélyeken tengődve, igazán nehéz sorsú évfolyamtársamként kezdte meg földrajz–történelem szakos egyetemi tanulmányait. Nyaranta is dolgozott, megélhetését segtendő, s kiváló tanulmányi eredményeinek köszönhetően nem csupán tandíjmentesség, sőt kevés ösztöndíj részesévé vált, hanem BULLA BÉLA Mesterünk a frissen diplomázó középiskolai tanárt 1951-ben tanársegédként maga mellé vette az (akkor már) ELTE TTK Természetföldrajzi Tanszékére. Egyidejűleg engem BULLA pr ofesz-szor ajánlására az a megtiszteltetés ért, hogy alapító tagja lehettem az MTA FKI-nak, ill. akkor szervezett elődjének, a Földrajztudományi Kutatócsoportnak. Ezáltal abban a szerencsében is részesültem, hogy mivel már a következő évben, 1952-ben a két kutatóhely együtt kezdhetett el – a szervezeten beindult akadémiai finanszírozású és irányítású kutatások keretében – a Mezőföld természeti földrajzi feldolgozását, közvetlen partnerekké válhattunk. Ahogyan hallgatóként az egyetemen megtapasztalhattam tehetségét, szorgalmát, emberségét, s élveztem barátságát, úgy mélyültek el s váltak életre szóló pályatársi kötıdésekké azok a terepen, laboratóriumban, dolgozószobában folytatott közös munkálatok, eszmecserék, szakmai viták, a kiérlelésükként született–megfogalmazott publikációk, amelyek – mintegy másfél száz sáját önálló könyvén–tanulmányán kívül – tucatnyi számban társszerzős együttműködésünk tanúi. Az első, „A paksi löszfeltárás” (1954) c., ÁDÁM L.–MAROSI S.–SZILÁRD J. nevével jelzett tanulmánytól, „A Mezőföld természeti földrajza” (1959) c. monográfiától kezdve igazán sok az ettől a triótól származó szakmunka. Számomra azért is különösen fájdalmas LACI barátom örök távozása, hiszen SZILÁRD JENŐT sajnos még korábban, már csaknem 7 esztendeje helyeztük végső nyugalomra, akkor még éppen ÁDÁM LÁSZLÓ barátí–munkatársi intézkedő közreműködésével. Ezért is mondhatom, hogy az enyémnél csak a Család vesztesége–gyásza lehet fájóbb.

ÁDÁM LÁSZLÓ az egyetemen töltött első öt év alatt (1952–1956) színvonalas oktató munkája mellett tehát hazánk addig csaknem teljesen ismeretlen középtájának, a Mezőföldnek kétharmad részét (Észak- és Közép-Mezőföld) dolgozta fel, s a kutatáseredményeit több tanulmányán kívül egységes tájszintézisbe

¹ Elhangzott 1994. február 3-án. ÁDÁM LÁSZLÓ élt 1927. június 27–1994. január 15.

foglalva, többszerűs tájföldrajzi monográfiában tette közzé (1959). Mezőföldi új kutatáseredményeinek egy része (A Velencei-tómedence kialakulása c. munkája) alapján 1957-ben egyetemi doktorátust szerzett *summa cum laude* eredménnyel.

Az MTA FKI-ban 1958-tól dolgozott tudományos főmunkatársként. Kutatómunkáját itt is tájkatatással folytatta, s több mint három évtizeden át számos közép- és kistájunkat (országunk területének 9%-át) dolgozta fel. A Tolnai-dombság tájkatatásának eredményeit 1965-ben kandidátusi disszertációban foglalta össze, majd eredményes védés után a Földrajzi Tanulmányok kismonográfia sorozatban publikálta (1969). Önálló kismonográfiát tett közzé a Szekszárdi-dombságról (1964), de szakavatott geomorfológiai, klimatológiai, hidrogeográfiai, talajföldrajzi kutatója–feldolgozója volt kistáji és középhegységi tájaknak is.

A magyar természetföldrajz megújulásának ebben az időszakában – a tájkatatással szoros összefüggésben – a korszerű kutatási irányzatok és módszerek kidolgozásában, továbbfejlesztésében és alkalmazásában számos esetben kezdeményező, ill. úttörő szerepet játszott. Többek között az alkalmazott természetföldrajz új irányzata, a komplex természetföldrajzi tájértékelés elvi–módszertani alapjainak kimunkálásában és konkrét példákban való alkalmazásában; a hazai geomorfológiai térképezés bevezetésében és megalapozásában (az első hazai helyszíni felvételezésű geomorfológiai térkép megszerkesztésében és jelkulcsának kidolgozásában); a különböző rendeltetésű tematikus és céltérképek tartalmi kidolgozásában és szerkesztésében, valamint új műfajként a térképmagyarító modelljének kimunkálásában volt jelentős szerepe.

A példamutató analitikus terepkutató egyúttal tiszteletreméltó szintetizáló is volt. Önálló tudományos könyvei kidolgozása mellett széles körű terepi tájkatató munkájával és sokirányú, több szempontú geomorfológiai térképezésével „Magyarország tájföldrajza” feldolgozásában és az eddig 6 kötetes sorozat monografikus kimunkálásában társszerzőként is sokat vállalt. A sorozat 3., 4., 5., 6. kötete szerkesztésében ugyancsak nagy munkát végzett. Az országos monográfia köteteit is számítva – többnyire társszerkesztésben – összesen 10 intézeti kiadványt (könyvet) készített elő kiadásra.

Több évtizedes kutatói tapasztalatát az oktatásban később is hasznosította. Öt tanévben, 1970–1975 között az ELTE TTK Természetföldrajzi Tanszékén „A geomorfológiai terepkutatások és a természetföldrajzi térképezés gyakorlati módszerei”-ről heti két órában tartott speciális kollégiumot, és IV. éves hallgatókat irányított szakdolgozatuk elkészítésében. Oktatói munkássága elismeréseként az ELTE előterjesztése alapján a Művelődési Minisztérium 1972-ben a címzetes egyetemi docens címet adományozta számára.

A tájföldrajzi feldolgozásokban végzett szervezői–szerkesztői feladatain kívül aktív tudománypolitikai, tudányszervezői tevékenységet főleg 1975–1980 között, a Földrajzi Tudományos Bizottság titkáráként fejtett ki. De ezt a célt szolgálta mintegy két évtizeden keresztül az aspiránsi vizsgabizottságokban való részvételével, valamint az MTA Föld- és Bányászati Tudományok Osztálya megbízásából készített – helyszíni terepismerteket igénylő – tucatnyi szakvéleményével és tervtanulmányával is.

Munkássága elismeréseként 1976-ban a Térképészet Kiváló Dolgozója, 1980-ban a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetés, 1991-ben a megosztott Akadémiai Díjat kapta. A Magyar Földrajzi Társaság aktív tagját, vándorgyűléseinek, szaküléseinek gyakori előadóját kitüntette s méltán választotta tiszteleti tagjává.

Mint az MTA FKI egyik legrégebb, nagy tapasztalatú, rendkívüli eredményeket produkált, köztiszteltnek örvendő, megbecsült vezető munkatársa 1988 őszén nyugállományba vonult. Nyugdíjaként változatlan intenzitással, hozzáértéssel, alaposággal folytatta tevékenységét tájföldrajzi feldolgozásainkban, a „Magyarország kistájainak katasztere” c. mű szerzői munkálataiban s más szerzői–szerkesztői feladataink megoldása érdekében. Tájföldrajzi szintetizáló értekezésével méltán nyerte el a földrajztudomány doktora fokozatot (1989).

Bár az utóbbi 1–2 évben e tevékenység, a kapcsolat az intézettel csökkent–lazult, még a halála előtti hetekben is aktívan vett részt szakmai vitákban s érdeklődött tudományterülete, intézménye alapkérdései iránt. A sors különös játékának is tekinthető, hogy utolsó érdemi szakmai tevékenysége szűkebb hazájá, a mindenkor imádott Erdély, az indítást adó Székelyföld tájföldrajzi problémáihoz szökött vissza. E feladat megoldása hozta közvetlen személyes kapcsolatba halála előtt néhány héttel intézeti székházunkban azokkal az erdélyi geográfus barátival, akikkel aktív anyaországi geográfusként is mindig szívélyes baráti–szakmai kapcsolatokat ápol, s ugyanúgy kötődött hozzájuk, mint Erdély, Székelyföld népéhez, általa is kutatott földjéhez, a tanulmányaiiban is szerepeltetett–feldolgozott Kárpátok bérceihez csakúgy, mint határainkon belüli tájainkhoz, népiünkhöz.

Embernek, magyarnak, geográfusnak, kollégának, barátoknak egyaránt kiváló volt. S az volt családfőnek is. Csupán legjobb barátai tudták valójában, hogy a diszkrétan zárkózott, igazán csak kevesek előtt és ritkán kitárulkozó ÁDÁM LÁSZLÓ mélyesen szeretett és becsült életpárján kívül mennyire szerette és milyen büszkén becsülte is igen fiatal korban kandidátussá minősített fiát, kis menyét és boldog nagyapaként imádott unokáját.

Drága Lacikám! Kedves Barátom! Rajtuk, a gyászoló kis családon kívül most sebzett szívünk minden melegeivel veszünk Tőled fájdalmas búcsút nagyobb családod, a geográfusok népes tábora, munkatársaid, barátaid, tisztelőid nevében, abban a biztos tudatban és azzal az ígérettel, hogy neved mélyen bevésődött tudományunk történetébe, s emléked kegyelettel őrizzük. Isten áldjon!

Nyugodjál békében!

MAROSI SÁNDOR

Beszámoló a „Fiatal vezetők fóruma a 21. század kihívásairól” című rendezvényről (Peking, Kína, 1993. augusztus 27–29.)

Az MTA–Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund (RSYLFF) ösztöndíjasaként abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy egy történész kollégával együtt engem választottak ki a magyarországi támogatók közül arra, hogy hazánkat képviseljem a címbeli fórumon.

A Young Leaders Fellowship Fund nevét Ryoichi Sasakawáról kapta, akinek az a meggyőződése, hogy „a világ egy nagy család, és az egész emberiség testvérekből áll.” Erre a hitvallásra épül jelenleg a Sasakawa Foundation tevékenysége, aminek elődjét 1962-ben hozta létre a most 93 éves R. Sasakawa „Japan Shipbuilding Industry Foundation” (JSIF) néven a japán hajóépítőipar újjászervezése érdekében. A későbbiekben azonban gondolkodásának megváltozása – egy új életfilozófia kialakítása, amelynek alapvető célja a világbéke megteremtése és az emberiség megmentése a háború tragédiájától – szintén hozzájárult ahhoz, hogy 1990-től a JSIF-et Sasakawa Foundation-nak keresztelték át. Ennek az alapítványnak, valamint a Sasakawa Peace Foundationnak a része az RSYLFF, amelynek tőkéje mintegy 50 millió US dollár.

A névadó hitvallását szem előtt tartva a program elsődleges célkitűzése az, hogy – a politikai, vallási, faji előítéleteken és a nemzeti határokon túllépve – segítse a vezetők új generációjának a felkészülését arra, hogy képesek legyenek együtt dolgozni egy békésebb, harmonikusabb nemzetközi közösség kialakításáért. Ezért támogatásban részesít azokat a társadalom- és humántudományokat művelő fiatalokat, akik rendelkeznek potenciális vezetői képességekkel és érdeklődnek a nemzetközi ügyek iránt. Az RSYLFF fő célja ezzel az, hogy a fiatalokból a jövő állami és magánszférájában dolgozó vezetőinek a jövőért is felelősséget vállaló csoportja jöhessen létre.

E „küldetésstudat” teljesítése érdekében a Sasakawa Alapítvány 1987 és 1992 között a világ különböző részein, összesen 33 országában 50 kiválasztott egyetemen és intézményben alapította meg egyenként egymillió dollárral az RSYLFF egy-egy kihelyezett bázisát. A kelet-európai országok közül az elsők között alakult meg 1991-ben az RSYLFF magyarországi részlege. Mivel az alapítás folyamatát váratlan események (pl. a Szovjetunió felbomlása) késleltették, ezért az csak 1993 közepére fejeződhetett be. Így a nevezett alkalom tiszteletére tervezett „Fiatal vezetők fóruma a 21. század kihívásairól” megrendezésére is csak ekkor kerülhetett sor. Ez volt az első kísérlet egy globális fórum összehívására, s a tervek szerint a jövőben ez bizonyos időközönként megismétlődik.

Az egyes intézményektől négy főt delegáltak: két ösztöndíjast, egy kuratóriumi tagot és egy adminisztratív dolgozót. A találkozó színhelyéül Kína fővárosának, Pekingnek egyik gyorsan fejlődő, erősen modernizálódó, hatalmas szállodákkal, üzletközpontokkal rendelkező keleti negyede szolgált. Nagyon érdekes volt, hogy egy japán alapítvány Kínában rendezett konferenciát, amit sokan a két ország közötti megbékélésnek és enyhülésnek, ill. a kapcsolatok normalizálódása jelének tekintettek. Erre utal az is, hogy a fórum szervezésében, finanszírozásában több kínai kormányzati szerv és egyetem is részt vállalt a szigetlakók mellett. Sőt, a résztvevők tiszteletére a kínai Népgyűlés Házában fogadást is adtak.